

BEWEIGEREN

overzicht:

- introductie
- het bereik van het Hebreeuwse woord en zijn afleidingen
- de verantwoording van onze vertaling
- het Nederlandse woord beweigeren
- de vernederlandsing van het Hebreeuwse woord en zijn afleidingen
- gevolgen voor de betekenis, het taalgebruik en de theologie

* *introductie.*

Met dit woord (ont-)vangen we het Hebreeuwse werkwoord SsáNéA (סָנְאָ), dat meestal met 'haten' wordt vertaald. In psalm 25 staat dit woord in vs 19, de eerste Resh-regel, twee keer:

zie
 de vijanden mijner
     ja
         zijn veel;
 en beweigering van
     geweld
         beweigeren zij mij.

In de verklarende aantekening schreven we: beweigering: de afwijzing van contact als een muur om iemand heen zetten is een vorm van geweld. Dat is de impact van dit Hebreeuwse woord. Het onderzoek van de teksten in TeNaCh, waarin dit woord voorkomt, zal dit aantonen.

* *het bereik van het Hebreeuwse werkwoord en zijn afleidingen.*

De stam van het werkwoord bestaat uit de volgende drie medeklinkers: de Sin (S = ש), de Nun (N = נ) en de Aleph (A = א). De etymologie toont aan, dat dezelfde stam in de meeste omliggende Semietische talen voorkomt. Het wordt vaak in combinatie met het werkwoord AáHàB (אָהַב) gebruikt, dat meestal met 'liefhebben' wordt vertaald, maar hier consequent met het actiever 'beminnen'. Het werkwoord SÁNÉA kent slechts twee afgeleide woorden, een zelfstandig naamwoord en een bijvoegelijk naamwoord. We beginnen met het werkwoord.

Het komt, net als het werkwoord AáhàB(beminnen) voor in de Qal, de Niph'al en de Pi'el.

In de **Qal** komt het verreweg het vaakste voor. Absoluut wordt het gebruikt in: Pred.3:8:

SV: een tijd om lief te hebben en een tijd **om te haten**; een tijd van oorlog en een tijd van vrede.

ML: .....lieben.....und **hassen**.....

KJV:a time to love and a time to **hate**.....

DM: un temps d'aimer et un temps **d'haïr**.....¹
 Vg: tempus dilectionis et tempus **odii**.....
 LXX: καιρος του φιλησαι και καιρος του μισησαι².....
 BR: eine Frist fürs Lieben und eine Frist fürs **Hassen**.....³
 Chouraqui: Un temps pour aimer, un temps pour **haïr**.
 Oussoren:.....⁴

Het is één van de Hebreeuwse werkwoorden die vaak versterkt worden met het zelfstandig naamwoord als zogenaamd ingesloten object⁵. Psalm 25 vs 19 is daar een voorbeeld van (zie hierboven). Een ander voorbeeld vinden we in II Sam.13:15:

SV: Daarna **haatte** Ammon haar (Tamar, zijn stiefzuster met wie hij daarvoor gevreeën had) *met* een zeer groten **haat**; want de **haat**, waarmee hij haar **haatte**, was groter dan⁶ de liefde waarmee hij haar had liefgehad.

Mensen kunnen dingen haten, b.v.

Ex.18:21:

SV:..... God vrezende, waarachtige mannen, de hebzucht **hatenden**.....

en Ps.119:104:

SV: Uit uw bevelen⁷ krijg ik verstand⁸; daarom **haat** ik alle leugenpaden.

Mensen haten echter vooral medemensen:

Richt.11:7:

SV: Maar Jephtha zeide tot de oudsten van Gilead: Hebt gijlieden mij niet **gehaat** en mij uit mijns vaders huis verstoten?.....

Mensen haten ook God:

Ex.20:5 (= Deut.5:9):

SV: .....en aan het derde en vierde geslacht dergenen die Mij **haten**.

Ook die-JHWH-van-Israël haat:

Deut.12:31:

SV .....want alwat den HEERE een gruwel is, wat Hij **haat**, hebben zij voor hun goden gedaan; want zij hebben ook zonen en hun dochteren met vuur verbrand voor hun goden.

1. Sg: idem.

2. kairos tou philèσαι kai kairos tou misèσαι. Ook hier blijkt dat het Hebreeuwe woord voor tijd אָת / AÉT met het Griekse kairos correspondeert en niet met het Griekse chronos.

3. F.Baader: Eine Zeit zum Lieben und eine Zeit zum **Hassen**.....

4. Koster: een tijd om lief te hebben en een tijd om te **haten**.

5. Het bekendste voorbeeld is: "en zij vreesden met grote vreze". Deze zegswijze komt overigens alleen voor in Jona 1:5, 10 en 15. Door Lucas wordt deze zelfs in het Grieks van zijn evangelie overgezet (Lucas 2:9 in de SV).

6. Letterlijk staat er: de haat, waarmee hij haar haatte was groot, anders dan de liefde waarmee hij haar had liefgehad. Het Hebreeuwse woordje MiN (מִן) betekent 'vandaan van', 'anders dan'. De Hebreeuwse bijvoegelijke naamwoorden kennen geen vergrotende en ovetreffende trap.

7. Hebr. פִּקְוֵיִם / PiQQuWDieJM. Dit zelfstandig naamwoord is afgeleid van het werk- woord פָּקַד / PáQàD, dat het beste met 'zich bemoeien met', 'zich moeien om' vertaald kan worden. Het hier gebruikte zelfstandige naamwoord betekent dan 'bemoeiingen'.

8. Het is de Hithpoleel van het werkwoord בָּיַן (BieJN) en kan het beste vertaald worden met 'onderscheid maken'.

en Hozea 9:15:

SV: Al hun boosheid is te Gilgal, want daar heb Ik hen **gehaat** om de boosheid hunner handelingen.

en Mal.1:3:

SV: (nochtans heb Ik Jakob liefgehad) en Ezau heb ik **gehaat**.....

Terecht wordt de functie en de betekenis van dit werkwoord in de lexica vergeleken met die van het tegenover gestelde ervan n.l. אָהַב (AáHàB), dat algemeen met 'liefhebben' wordt vertaald. De uitkomst van het onderzoek, dat vooral in de tweede helft van de vorige eeuw werd verricht, is, dat het bij dit werkwoord gaat om met woorden en met lichamelijk (sexueel) contact tot uitdrukking gebrachte en gepraktizeerde gevoelens. Het gaat nooit om de gevoelens als zodanig⁹ ("keine Blossen Gefühle!" - F.H.Breukelman in zijn Bijbelse Theologie). De vertaling 'haten' moet dit misverstand welhaast wekken. Gen.29:30 en 31 illustreert dit:

SV: ..... en hij (Jakob) had ook Rachel liever dan¹⁰ Lea;.....

Toen nu de HEERE zag, dat Lea **gehaat was**, opende hij haar baarmoeder.

De tekst spreekt niet in de eerste plaats over Jakob's gevoelens, maar zijn gedrag: hij deed t.o.v. Rachel, wat hij t.o.v. Lea niet deed.

*De teksten, die tot nu geciteerd werden, brengen u, lezer/es, bij concrete verhoudingen tussen mensen. Dat betekent allereerst: welke **houding** nemen zij aan t.a.v. kwade praktijken, religieus en profaan,.t.a.v. leugen en bedrog, etc.. Wanneer de teksten zeggen, dat zij die haten, dan vertellen ze wat zij dan **doen** en welke **houding** zij dan aannemen- en niet wat zij daarbij innerlijk voelen. Wanneer we voor de betekenis van het Hebreeuwse werkwoord zouden uitgaan van de notie 'haat' in de moderne Westerse talen, zou uit de bijbelse teksten een veel hardere agressiviteit met name t.o.v. de gehate mensen moeten spreken dan het geval is. Wat zij volgens de teksten in concreto doen en welke houding zij aannemen, is in overeenstemming met wat daarover van binnen bij hen leeft, - en het is nog maar de vraag of 'wat er binnen leeft' met ons woord 'haten' te beschrijven valt. Wanneer er in de bijbelse verhalen bij mensen tussen binnen- en buitenkant tegenspraak heerst, wordt het uitdrukkelijk vermeld - zoals in het beruchte verhaal over de manier waarop de zonen van Jakob zogenaamd de eer van hun zuster wreken in Gen.34: het woord 'haten' valt in dit hoofdstuk dan ook niet! Ook van die-JHWH-van -Israël wordt in b.v. Mal. 1:3 verteld, welke **houding** Hij aanneemt tegenover Ezau; ons begrip 'haten' past daar niet.. Waar het spoor van het onderzoek heenleidt blijkt ook uit de in de volgende alinea's besproken teksten.*

Het werkwoord functioneert in de Qal-vervoeging ook frequent in teksten die gaan over de huwelijksverhoudingen en vooral om de *houding* van de man t.o.v. zijn echtgenote.

Een centraal hoofdstuk hierover is Deut.22 vanaf vs 13:

SV: Wanneer een man een vrouw zal genomen hebben, en tot haar ingegaan zijnde, alsdan haar **zal haten**.....en zeggen.....maar ik heb den maagdom aan

9. Zie o.a. E.Jenni in THAT Band I S.60.

10. Letterlijker dus (zie een aantekening hierboven): Hij had Rachel lief *anders dan* Lea.

haar niet gevonden (dan zullen de vader.....)¹¹.
 ML: .....und **wird gram**.....¹²
 KJV: .....and **hate** her.....
 DM: ..... il la **haïsse**.....¹³
 Vg: ..... et postea **odio habuerit**.....
 LXX: και μισηση αυτην.....¹⁴
 BR: ...dann aber **beginnt er sie zu hassen**.....¹⁵
 Fox:.....and (then) **hates** her.
 Choraqui:.....et puis la **haït**.
 Oussoren:.....en haar is **gaan haten**.

Op vergelijkbare wijze functioneert dit woord in Deut.24:1-4. Maar geheel anders in een tekst als

Deut.21:15-17:

SV: Wanneer een man twee vrouwen heeft, een beminde en een **gehate**¹⁶ .....en de eerstgeboren zoon van de **gehate zal zijn**.....

De reden van de haat is hier dus niet gelegen in iets 'schandelijks' laat staan in de geschonden maagdelijkheid.

Overdrachtelijk functioneert dit werkwoord in

Jes.60:15:

SV: In plaats dat gij(Sion, zoals een vrouw) verlaten en **gehaat** zal zijn geweest.

Ook in deze teksten houdt dit woord concreet gedrag in. En in enkele teksten wordt er dan ook over een 'scheidbrief'¹⁷ gesproken.

Ook in deze categorie van teksten wijst alles er op, dat het Hebreeuwse woord SsáNéA een bepaalde behandeling van de desbetreffende vrouwen aangeeft. Natuurlijk komt die behandeling voort uit een innerlijke houding, maar die wordt, in tegenstelling tot de

---

11. In het vervolg van deze tekst wordt, wanneer de klagende man gelijk blijkt te hebben, de verantwoordelijkheid voor deze situatie, die als een zwaar delict wordt beschouwd, volledig bij deze jonge vrouw gelegd te worden zonder enige verwijzing naar de rol van de man die haar dit heeft aangedaan. De jonge vrouw wordt gestenigd. Wanneer de man betrapt wordt, worden ze beiden gestenigd; wanneer een man zo'n vrouw verkracht (Hebr. 'hard met haar heeft gedaan - Hiph'il van קָזַק / CháZàQ) heeft, wordt alleen hij gestenigd; het wordt als doodslag (Hebr. רָצַח / RáTàCh = (ver-)moorden, zie Ex.20:13) beschouwd. De teneur van deze passage is de bescherming van de (nog zeer jonge - Hebr. נַעֲרָה / Ne"æRáH, letterlijk een bonkster, zie "Een ontmoetingsgelegenheid gezocht" van A.K.van Kooij, Maastricht 2003 blz. 235 e.v.) vrouw. Toch is het goed, dat er met name in door het christendom beïnvloede culturen - overigens vaak tegen de kerkelijke mannelijke autoriteit in - afstand genomen is en wordt, van *deze* overtrokken kijk op de maagdelijkheid van de vrouw. Een andere vraag is of daarop niet een ander, positiever zicht mogelijk en wenselijk is; een zicht dat moet komen van de kant van de vrouw en door mannen gerespecteerd dient te worden. Ook zou het lonen eens na te gaan waar die in zoveel huidige niet-westerse culturen overtrokken waarde van de maagdelijkheid van een vrouw haar oorzaak en reden vindt. De bijbel geeft daar geen antwoord op. Alle nadruk op de - niet of nauwelijks door de bijbel aangegeven of bevestigde - maagdelijkheid van Maria zaait alleen maar verwarring.

12. = wordt vergramd.

13. Sg: éprouve ensuite aversion pour sa personne.

14. kai misèsèi autèn.

15. F.Baader und sie dann hasst.

16. Part.passief van de Qal.

17. Deut.24:1: סֵפֶר כְּרִיתָהּ / SéPhèR KeRieJTáH = een brief van afscheiding. Het tweede woord is afgeleid van het werkwoord כָּרַת / KáRàT, waarvan de eigenlijke betekenis 'scheiden' / 'afscheiden' is en dat zeker niet met '(af-)snijden' en 'uitroeinen' kan worden vertaald.

'openbare' behandeling niet uitgedrukt, maar verondersteld. En voor die innerlijke houding is ons begrip 'haat' veel te extreem. Dat beseften ook enkele vertalers, die dan kiezen voor 'weezin' of 'aversie'. Maar voor de vertaling van dit Hebreeuwse werkwoord moeten we zoeken naar een werkwoord dat een concrete behandeling van de betrokken vrouw aangeeft.

Het participium activum van de Qal treedt in een aantal teksten op als een zelfstandig naamwoord.

Ex.1:10:

SV: .....en het geschiede als er enige krijg voorvalt, dat het (Israël) zich óók voege

bij onze vijanden¹⁸ en tegen ons strijde.....

ML: .....zu unsern **Feinde**.....

KJV:.....our **enemies**.....

DM:.....ã nos **ennemies**.....¹⁹

Vg.....**inimicis** nostris.....

LXX:.....προς τους επεναντιους .....²⁰

BR: .....unsern **Hasser**.....²¹

Fox:.....it too be added to our **enemies**.....

Chouraqui.....il s'ajouterat, lui aussi, à nos ennemies.....

Oussoren.....en ook dàt zich zal voegen bij onze haters.²²

Behalve in Gen.24:60, waar Rebecca wordt toegewenst, dat haar zaad(!)²³ de poorten van zijn haters moge bezitten, wordt het werkwoord in deze vorm vooral aangetroffen in passages die over de vrijsteden gaan voor mensen die iemand gedood hebben zonder opzet "en hem niet hatende".

De betekenis van dit woord ligt in deze teksten in tussen de Nederlandse uitdrukkingen 'het op iemand gemunt hebben' en 'niets met iemand te maken willen hebben'.

Tenslotte zijn er teksten, waarin het werkwoord volgens de lexica een afgezwakte betekenis heeft.

In Ex.18:21 moet Mozes uitzien naar "hebzucht²⁴ hatende mannen"; dezelfde combinatie van woorden staat ook in Spreuk.28:16. En dan is er nog

Ez.35:6:

SV: (uit de profetie tegen Edom/Seir)

.....daar gij het bloed niet **hebt gehaat**, zal u het bloed ook vervolgen.

In al deze teksten horen we over de houding die mensen aannemen tegenover bepaalde aangelegenheden. Het gaat om meer dan incidenteel afwijzend gedrag. Het gaat ook om meer dan mijden en vermijden; het is actiever. Het afwijzend staan ten opzichte van onrechtmatig verkregen gewin (corruptie) of van bloed.

Het werkwoord komt één keer voor in de **Niph'al**:

18. Hebr. על־שנאינו / "àL-SoN^eAéJNuW: letterlijk: op de ons hatenden.

19. Sg: idem.

20. pros tous epenantious = bij de tegenstanders.

21. F.Baader: zu den uns hassenden.

22. Koster: onze haters.

23. Zaad dus, dat van haar als vrouw uitgaat! Zie bij het woord 'kiem'.

24. Hebr. הִצַּע / BèTsà"; hier meestal als 'onrechtmatig verkregen gewin' omschreven; het woord is afgeleid van een werkwoord, dat als eerste betekenis stuk breken heeft, maar dat op dezelfde wijze als het woord corruptus (corrupt) in het Latijn, dat van rumpere = ook stuk breken is afgeleid, als tweede betekenis 'onrechtmatig winst maken' heeft.

Spreuken 14:20:

SV: De arme²⁵ **wordt** zelfs door zijn vriend²⁶ **gehaat**.....

Van de Pi'el komt alleen het participium activum een aantal keren voor, vooral in de psalmen:

Ps 68:2:

SV: God zal opstaan, zijn vijanden zullen verstrooid worden en zijn **haters** zullen voor zijn aangezicht vlieden.

Meestal duidt het mensen aan die God haten, minder vaak mensen die medemensen haten. Het staat vaak parallel met 'vijanden'. Ook hier zal het erom gaan een woord te vinden, dat de intensiteit van het gedrag beschrijft en niet van het gevoel.

Zowel in de tekst, waarin het werkwoord in de Niph'al staat, als in de teksten waarin het participium van de Pi'el voorkomt, is de houding en de handeling tegen mensen gericht en zelfs tegen God. Vooral in de Pi'elteksten klinkt een sterke agressiviteit door, die voortkomt uit een even sterke innerlijke negativiteit. Ook dit 'haten' beschrijft geen innerlijke en onzichtbaar gehouden emotionele drift, maar een consistent hard negatief gedrag.

Er zijn twee afgeleide woorden:

1. Het bijvoeglijk naamwoord SáNieJA (שָׂנֵיָא) komt alleen voor in Deut.21:15, een tekst die we hierboven reeds geciteerd hebben en die handelt over de positie van de zoon van de gehate t.o.v. de beminde vrouw. In deze passage wordt duidelijk gezinspeeld op de geschiedenis van Jakob met Lea en Rachel.

2. Het zelfstandig naamwoord SiN^eAáh (שִׁנְאָה) komt wel vaak voor en wordt algemeen vertaald met 'haat'. Dit woord staat in psalm 25 vs 19. In sommige teksten functioneert het als 'ingesloten object'. In andere teksten staat het parallel met AàHæBáh (אַהֲבָה), 'liefde' (beter: 'minne'):

Ps.109:5:

SV: En zij hebben mij kwaad voor goed vergolden en **haat** voor mijn liefde.

In Deut.1:27 murmureert Israel tegen JHWH:

SV Omdat de HEERE ons **haat**²⁷, heeft Hij ons uit Egypte uitgevoerd.

In Num.35 functioneert het woord weer in de bepalingen t.a.v. de vrijsteden voor wie een ander onopzettelijk en zonder 'haat' gedood heeft. Ook deze teksten bevestigen het beeld dat we van de betekenis en de functie van dit Hebreeuwse woord in de TeNach tot nu toe hebben gekregen.

* de verantwoording van onze vertaling.

Uit het voorafgaande blijkt, dat er gezocht dient te worden naar een Nederlands woord, dat allereerst concreet afwijzend gedrag uitdrukt en dat secundair verwijst naar de daarin besloten liggende innerlijke houding.

25. Hebr. שָׂרָ / RáSh, van RWSH, dat berooid zijn betekent, zie eerder bij aantekening 488.

26. Hebr. רָעָ / Réà", dat heel goed met 'metgezel' te vertalen is.

27. letterlijk: uit haat van JHWH voor ons

We vonden het woord ‘weigeren’ en versterkten dat, om tegelijk het doorgaand karakter van dit gedrag aan te geven, met het voorvoegsel be-: tot ‘beweigeren’. Wie iets weigert, is zeer actief, keert zich bewust tegen iemand of iets, wijst iemand of iets niet alleen af, maar wil zo iets of zo iemand niet en verzet zich.

Wie zegt “Ik weiger”, bevindt zich in een gespannen situatie. Wie dan zegt “ik be-weiger”, maakt duidelijk, dat hij of zij niet alleen dit keer weigert, maar zal blijven weigeren en die weigering consequent zal volhouden.

Dat de lexica kunnen constateren, dat er geen synoniemen van dit begrip שָׁנְאָה in de Hebreeuwse taal zijn, komt vanwege hun vertaling met ‘haten’. Diezelfde constatering doen zij t.a.v. het Hebreeuwse woord אָהַב en ook dat komt vanwege hun vertaling ‘liefhebben’. Beide vertalingen beschrijven wat Frans Breukelman ‘blosze Gefühle’ noemt en inderdaad daarvoor kent de Hebreeuwse taal van TeNaCh überhaupt geen begrippen, laat staan synoniemen.

Met de vertaling ‘beweigeren’ verplichten wij ons echter wel naar synoniemen te zoeken en die zijn er. Er zijn twee woorden met een vergelijkbare betekenis:

1. NuWA (נִוָּא), dat het beste te vertalen is met ‘verijdelen’;

en

2. MáAàN (מָאַן), dat het beste te vertalen is met ‘beletten’, zoals in de bekende tekst in Gen.37:35, waar van Jakob, nadat hij van de dood van Jozef gehoord had, verteld wordt, dat hij belette zich te laten troosten.

Ook bij deze twee woorden gaat het om concreet handelen.

* het Nederlandse woord ‘beweigeren’.

Uit etymologisch onderzoek blijkt, dat dit woord in de Germaanse talen al sinds de middeleeuwen voorkomt; het is via het indogermaans verwant met het latijnse vincere, dat ‘overwinnen’ is gaan betekenen - en weigeren heeft dat accent altijd enigszins behouden. Weigeren is, volgens van Dale, een actieve vorm van afwijzen. Door de toevoeging van het voorvoegsel ‘be-’ versterken we de betekenis, het overgankelijk karakter en ook het door-gaande karakter van dit handelen. Hoewel be-weigeren in van Dale niet genoemd wordt, is dit woord voor een Nederlands sprekende direct duidelijk.

Samenvattend:

weigeren:

je kunt op een weigering van iemand stuiten:

zo iemand zegt dan ‘nee!’ tegen jou en wijst je van zich af.

je vraagt: “waarom?”, maar die vraag blijft onbeantwoord.

be-weigeren:

beweigerd worden is systematisch en bij voortduur geweigerd worden.

beweigeren = is zo handelen ten op zichte van een medemens.

* de vernederlandsing van het Hebreeuwse woord en zijn afleidingen.

Het werkwoord:

in de **Qal** beweigeren;

een tekstvoorbeeld:

Mal.1:3:

Eigen vertaling: Jakob bemin Ik en Ezau beweiger Ik.

In de **Niph'al** beweigerd worden;
 in de **Pi'el** (part.act) verweigerend(en), verweigeraar(s).
 een tekstvoorbeeld:
 Ps.68:2:

Eigen vertaling: aan't opstaan is Gods, aan 't zich verstrooien zijn de vijanden zijner
 en aan't vluchten de beweigeraars zijner.

De afgeleide woorden:

1. SáNieJA (שָׁנִיא) de beweigerde;
 2. SiN°AáH (שִׁנְאָה) beweigering;

een tekstvoorbeeld:

Ps.109:5:

SV: En zij hebben mij kwaad voor goed vergolden
 Eigen vertaling: en beweigering voor mijn minne.

* gevolgen voor de betekenis.

Zoals reeds gezegd gaat het in dit Hebreeuwse woord - en bij vele andere vergelijkbare Hebreeuwse woorden - niet om gevoelens, maar om gedrag. Dat gedrag omschreven we als *beweigieren*. Deze overtuiging berust, behalve op het onderzoek naar het functioneren van dit woord in TeNaCh, ook op het inzicht, dat. de cultuurkloof met de teksten van TeNaCh serieus moet worden genomen, allereerst vanwege het grote tijdsverschil van 25 eeuwen minimaal, maar ook vanwege het geografische verschil. De manier, waarop in de Westerse (Europese) samenlevingen sinds het begin van de 19e eeuw²⁸ over 'gevoel' en 'gevoelen' t.o.v. het lijfelijke 'voelen' wordt gesproken en nagedacht, brengt ons ver van de cultuur van die tijden en streken vandaan.

De vanzelfsprekendheid, waarmee wij nu uiterlijk gedrag en innerlijke emotionaliteit van elkaar onderscheiden en scheiden, ontbreekt in de bijbelse cultuur- en taalwereld volledig. We dienen de weg daar naartoe terug te zoeken, om de betekenis van deze teksten niet volledig te missen.

Om dichterbij de teksten te komen, waarin het Hebreeuwse woord SsáNéA staat, is het raadzaam het moderne 'haten' te vermijden en te kiezen voor een woord, dat concreet gedrag beschrijft. Hier is - altijd in voorlopigheid - de keus gemaakt voor 'beweigieren'.

Bij 'weigeren' denken we aan een incidentele beslissing tot een afwijzende bejegening van mensen en zaken. BE-weigeren beschrijft een voortgaande negatieve bejegening. Iemand die beweigerd wordt, wordt voortdurend geconfronteerd met *weigeringen* en wordt door de beweigerende nergens in bevestigd. Wie dat in de realiteit ondergaat, voelt wat er van de ander uitgaat en hoe dat haar of hem raakt. Iedereen kent de eigen geraaktheid en kan die van de ander aflezen. Maar in de Hebreeuwse taal van de TeNaCh krijgt die binnenkant geen woord en geen etiket: er wordt geen conclusie getrokken dienaangaande. Wat zich voordoet heeft een woord: *beweigieren*; en dat correleert met dat veel grotere woord *beminnen*.

We hebben om te gaan met datgene waarmee de ander naar buiten komt; en datgene waarmee we zelf naar buiten komen leggen we ter beoordeling voor. Maar

---

28. Dat deze woorden in de Europese cultuurgeschiedenis een ontwikkeling doormaken, blijkt b.v. uit de ontwikkeling van het begrip 'vrezin'. Dit woord duidt voor ons nu op een innerlijke emotionele gesteldheid, die dichtbij 'angst' ligt, terwijl het voor de 19e eeuw - en dus in de tijd dat de Statenvertaling tot stand kwam - veel meer een uiterlijke houding van diep respect beschreef.

elk mens heeft er recht op zijn 'binnenplaats' te beschermen tegen oordelen en vooroordelen, tegen karakterisering die hem of haar de ruimte ontzeggen (!) om tot ander gedrag te komen. Die binnenplaats is de basis van ieders vrijheid. Omgekeerd heeft iedereen de plicht de binnenplaats van een ander te respecteren - en dat betekent daarover ten overstaan van derden te zwijgen.

Het Hebreeuwse woord *SsáNéA*, dat we hier met 'beweigeren' vertalen bevestigt deze overwegingen in teksten zoals

Lev.19:17:

Eigen vertaling:

Niet beweigeren jij je broeder in je hart (dat is: met je lichaam)...²⁹

maar beminnen jij je metgezet, (zijnde) als jij..

en Deut.22:13:

Eigen vertaling:

Wanneer aan't nemen is een manmenselijke een vrouwmenselijke en tot haar komt en haar beweigert.....

*** gevolgen voor het taalgebruik.**

Uit het Nederlands dat we voor het overzetten van de psalmen en van de gehele TeNaCh samenstellen, verdwijnen dus zowel het woord *haat* als het woord *liefde*. Het woord beweigeren komt overigens veel minder frequent voor dan het woord beminnen. Dit 'beminnen' wordt terecht beschouwd als het centrale thema van de gehele TeNaCh en van het Evangelie. Bovendien komt beweigeren bijna 40 keer voor in combinatie met beminnen. Het beminnen begrenst dus het beweigeren.

*** gevolgen voor de theologie.**

Wat we tot nu concludeerden t.a.v. de mens, geldt in het bijzonder voor die-JHWH-van-Israël. Bij het respecteren van Gods *binnenplaats*, d.w.z. zijn vrijheid en zijn vrijmacht, ofwel dit ontzag voor deze God als het begin van alle wijsheid, begint het respect voor de ander.

Die-JHWH-van-Israël geeft zich te kennen in *beminnen* en *beweigeren* en die activiteiten kunnen beter niet bestempeld worden als *liefde* en *haat*.

Wàt die-JHWH-van-Israël beweigert horen we b.v. in

Deut.12:31:

Eigen vertaling:"..... hetgeen de naties voor hun goden gedaan hebben: zij hebben hun stichtkindzonen en hun stichtkinddochters verbrand met vuur".

En wíe die-JHWH-van-Israël beweigert, horen b.v. in

Jer.12:7 en 8:

SV(gewijzigd): Ik heb mijn huis verlaten, Ik heb mijn erfenis laten varen, Ik heb de beminde van mijn lichaamziel in de hand harer vijanden gegeven. Mijn erfenis is Mij geworden als een leeuw in het woud; zij heeft haar stem tegen mij verheven; daarom heb Ik haar beweigerd.

29. Ook uit de latere beschouwingen van de Rabbijnen over deze klinkt door, dat de spits van dit woord concrete uitingen in woorden en daden betreft. Zie b.v. de passages die in SB geciteerd staan bij Matth.5:43 (Band I S.364). Nadrukkelijk wordt er gezegd, dat "de Schrift spreekt van 'niet haten in je hart'" en er wordt in één adem aan toegevoegd: "Misschien zul je hem niet vloeken, niet slaan, geen klap in het gezicht geven" Het Hebreeuwse woord 'hart' (לֵב / LÉB) is zeker geen synoniem van psyche.

Die-JHWH-van-Israël wórdt ook beweigerd,
Ex.20:5:

SV: .....die de misdaad der vaders bezoek³⁰ aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht dergenen die Mij beweigeren en barmhartigheid doe aan duizenden dergenen die Mij beminnen en mijn geboden onderhouden.

Zowel in het Grieks van de LXX als van het Nieuwe Testament is agapaoo / agapè het grote woord, daarnaast komt ook philein voor. Eros zelden. Dat houdt vrij zeker verband met het feit dat dit laatste woord vooral betrekking heeft op een innerlijke emotionaliteit, die niet zelden tot vormen agressief gedrag leidt. Het Hebreeuwse woord SsáNéA wordt vrijwel consequent met het Griekse woord μισέω / miseoo weergegeven. Dit Griekse woord ligt veel dichterbij ons 'haten'. Dat correspondeert met de Griekse woorden voor liefde.

Maar of deze woorden in de LXX en in het NT de Griekse innerlijk-emotionele, c.q. psychische lading hebben, is sterk te betwijfelen, b.v. in teksten als Matth.5:43 en 44:

(we citeren wer naar de SV, maar plaatsen de woorden 'beminnen' en 'beweigeren' ertussen):

SV: Gij hebt gehoord, dat er gezegd is:

gij zult uw naaste³¹ liefhebben³² (beminnen) en uw vijand zult gij haten³³ (beweigeren).

Maar Ik zeg u: hebt (bemint) uw vijanden lief, zegent ze die u vervloeken, doet wèl degenen die u haten (beweigeren)³⁴.

en Lucas 6:22:

SV: Zalig zijt gij wanneer u de mensen haten (beweigeren).....

en Lucas 14:26:

SV: .....en niet haat (beweigert) zijn vader en zijn moeder.

Ook voor verschillende teksten in het evangelie van Johannes loont het om de concrete strekking van het Griekse woord misein vanuit het Hebreeuwse (Aramese) SsáNéA te laten horen:

Joh.3:20:

SV:.....wie het kwade doet, haat (beweigert) het licht.

Joh.12:25:

30. Maar Het Hebreeuwse פָּקַד / PáQàD kan beter vertaald worden met 'zich bemoeien met'; deze tekst zou dan aldus kunnen worden vertaald:.....die mij om de misdaad der vaders bemoei met de kinderen.....

31. Grieks τον πλησιον του / ton plèsion tou, ook in de LXX; in Lev.19:18: רִיעָךְ / RéJ"Ká, 'metgezel'.

32. Grieks αγαπαω / agapaoo, ook in de LXX; in Lev.19:18 אָהַב / AáhàB, 'beminnen'.

33. Deze woorden staan zo niet letterlijk in TeNaCh, maar worden afgeleid uit andere teksten. Centraal staat daarin Ps.139:21 en 22. We citeren deze tekst hier uit de SV en plaatsen 'beweigeren' naast 'haten':

Zou ik niet haten (beweigeren) HEERE, wie U haten (beweigeren)? en een afkeer hebben van degenen die tegen U opstaan?

Ik haat(beweiger) ze met volkomen haat(beweigering), tot vijanden zijn ze mij.

34. Deze laatste paar woorden ontbreken in de toonaangevende handschriften. De nieuwere vertaling laten ze dan ook weg. Maar deze Griekse woorden uit andere handschriften bevestigen dat het tegenover van 'wèl doen' (καλως ποιειν / kaloos poiein) beter met 'beweigeren' te beschrijven is dan met 'haten'. Deze woorden komen wel voor in de versie van Lucas (6:27).

SV: die zijn leven(psuchè=lichaamziel?) haat (beweigert) in deze wereld.

Van een bijbel (-taal), waarin het woord 'haat' niet (meer) te vinden is, gaat een andere, minstens zo heilzame, invloed uit.